

**ALOHIDA TA'LIMGA EHTIYOJI BO'LGAN BOLALARNI INKLYUZIV
TA'LIMGA JALB QILISH**

Anvarova Dilduza Akramjanovna

Nizomiy nomidagi O'zMPU

Oligofrenopedagogika kafedrası o'qituvchisi

Arabxonova Munisaxon Xojiakbarxon qizi

Oligofrenopedagogika yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Bilamizki, hozirgi kunda dunyoning barcha mamlakatlarida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan bolalarni uchratishimiz mumkin. Ushbu maqolada bolalarni nuqsonlariga qaramay, sog'lom bolalar qatorida o'qishi kerakligi haqida mamlakatimizda olib borilayotgan o'zgarishlar, islohotlar va kiritilayotgan yangi qonun hujjatlar haqida yoritilgan.

Аннотация

Мы знаем, что сегодня во всех странах мира мы можем встретить детей с особыми образовательными потребностями. В данной статье описаны изменения, реформы и новые законы, введенные в нашей стране, которые должны обучать детей с ограниченными возможностями, а также здоровых детей.

Annotation

We know that today in all countries of the world we can meet children with special educational needs. This article discusses the changes, reforms and new laws being introduced in our country that ensure that children with disabilities, despite their disabilities, should study alongside healthy children.

Kalit so'zlar

Alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan bolalar, inklyuziv ta'lim, inklyuziv ta'lim bo'yicha prezident qarorlari.

Ключевые слова

дети с особыми образовательными потребностями, инклюзивное образование, решения президента об инклюзивном образовании.

Keywords

Children with special educational needs, inclusive education, presidential decrees on inclusive education.

“Nogironligi bo'lgan bolalarni oddiy maktabga moslashtirishimiz kerak” - O'zbekiston Respublikasi Prezidenti

Bugungi kunda bollalarning hayoti, ta'lim-tarbiyasi, kelajakda o'z o'rnini egalashi, barkamol o'sib ulg'ayishi, davlatimizning oldiga qo'ygan muhim vazifalaridan biridir. Ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalarning jamiyatga uyg'unlashishi uchun ularning huquqlari "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi"gi qonun hujjatlarda belgilab qo'yilgan.

Inklyuziv ta'lim- bu barcha o'quvchilarga, jumladan, nogironligi bo'lganlar, o'qishdagi qiyinchiliklari bo'lganlar va boshqa maxsus ehtiyojlari bo'lganlarni bir xil imkoniyatlar bilan ta'minlashga qaratilgan ta'lim usuli. Inklyuziv ta'lim tizimi o'quvchilarning farqlarini hurmat qilishga, ularning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan o'quv muhitini yaratishga intiladi. Bu tizimda asosiy maqsad – o'quvchilarning teng huquqli va adolatli tarzda ta'lim olishini ta'minlashdir. Inklyuziv ta'lim metodlari o'quvchilarning turli ehtiyojlariga moslashish, turli xil pedagogik texnikalarni qo'llash, o'quv materiallarini turli shakllarda taqdim etish va o'quvchilarning individual yondashuvini qo'llashni o'z ichiga oladi.

Inklyuziv ta'limning afzalliklari:

Adolat va tenglik: Inklyuziv ta'lim barcha o'quvchilarga teng imkoniyatlar yaratishga qaratilgan. Bu nafaqat nogironligi bo'lgan yoki o'quvdagi qiyinchiliklarga duch kelgan o'quvchilarga, balki har bir o'quvchiga o'z qobiliyatlarini to'liq rivojlantirishga yordam beradi. **Individual yondashuv:** Har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlari inobatga olinadi. O'qituvchilar o'quvchilarning individual o'quv jarayonini moslashtirgan holda, ularni eng yaxshi natijalar olishlari uchun yo'naltirishadi. **Ijtimoiy inklyuziya:** Inklyuziv ta'lim o'quvchilarga turli guruhlar o'rtasida tenglik, hurmat va hamjihatlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bu, o'quvchilarga boshqalar bilan ishlash va jamiyatda birgalikda yashash uchun zarur bo'lgan ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatadi. **Ko'proq madaniy va turli qobiliyatli o'quvchilarni birlashtirish:** Turli etnik, madaniy va ijtimoiy guruhlardan bo'lgan o'quvchilarni birgalikda ta'lim olish imkoniyati ular o'rtasida o'zaro tushunish va madaniy munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi. **Yaxshi ijtimoiy va emotsional rivojlanish:** O'quvchilar bir-biridan o'rganishadi va turli ehtiyojlarga ega o'quvchilarga yordam berish orqali empatiya va rahm-shafqat kabi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradilar. **Har bir o'quvchining potentsialini oshirish:** Inklyuziv ta'lim usullari o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ular o'zlarining individual imkoniyatlarini to'liq rivojlantirishga yordam beradi. Bu, o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini va ishtiyoqini oshiradi. **Muvozanatli ta'lim tizimi:** Inklyuziv ta'lim, o'qitish metodlarini va materiallarini har bir o'quvchining ehtiyojlariga moslashtiradi. Bu, o'quvchilarning turli qobiliyatlari va darajalari uchun muvozanatli va samarali ta'lim tizimini yaratadi. Umuman olganda, inklyuziv ta'lim, o'quvchilarning jamiyatga

moslashishini va bir-birini qabul qilishini ta'minlab, ta'lim sifatini yaxshilashga yordam beradi. Nafaqat nogironligi bo'lgan bolalarni jamiyatga moslashtirish balki jamiyatdagi sog'lom bolalar ham bunday bolalarni qabul qilishlari uchun yo'lga qo'yilgan talim tizimidir.

Hukumatimiz O'zbekistonda alohida ta'limga muhtoj bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan hujjatlarni tasdiqladi. Jumladan, umumta'lim maktablarida alohida ta'limga muhtoj bo'lgan bolalar uchun boshlang'ich tayanch korreksion sinflarni ochish tartiblari belgilandi.

«Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-4860-son qarorga muvofiq:

2020–2025 yillarda xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasida alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ko'rsatiladigan ta'lim xizmatlari sifatini yaxshilash bo'yicha quyidagi vazifalar belgilandi:

- alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar ta'lim oladigan ta'lim muassasalari binolariga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish va tasdiqlash;

- alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar o'qitiladigan ta'lim muassasalarini zarur -adabiyotlar, metodik qo'llanmalar, turli kasblarga o'qitish uchun uskuna va jihozlar bilan ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish;

- alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni o'qitish uchun inklyuziv ta'lim tizimini tashkil etish, umumta'lim muassasalarini maxsus moslamalar (ko'tarish qurilmasi, pandus, tutqich va boshqalar), shuningdek tegishli kadrlar (maxsus pedagog, bolalarni ruhiy-pedagogik kuzatish bo'yicha mutaxassislar) bilan ta'minlash;

- alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning moslashishi va integratsiyasi uchun maktab-internatlarni bosqichma-bosqich maxsus jihozlar bilan ta'minlash va boshqalar.

Prezident qarori bilan 2025 yilgacha inklyuziv umumta'limni bosqichma-bosqich joriy etish masalasi qo'yilgan. Bunda imkoniyati cheklangan bolalarning maktablarga kelishi uchun to'siqsiz muhit yaratish, yangi quriladigan maktablarni xuddi shunday sharoitlar bilan qurish, pedagog kadrlar tayyorlash, o'quv bazasini takomillashtirish kabi vazifalar belgilangan. Keyingi o'quv yilida shaharlarda va Toshkent shahrining tumanlarida joylashgan bittadan umumta'lim maktablarida inklyuziv ta'lim tizimini joriy qilish, tayanch korreksion sinf ochish reja qilingan. Respublika bo'yicha bunday bolalarni 16,5 mingi maktabga, 17,5 mingi bog'chaga bormaydi, yana 11 ming bola maxsus maktab-internatlarda ota-onasidan uzoqda o'qiyapti. Shuningdek, mental va jismoniy nuqsoni bor bolalarni o'qitadigan 90 ta maxsus maktabni ko'p funksiyali maktabga aylantirish kerakligi ta'kidlandi. Bu orqali nogironligi bor 2 ming bola ota-onasi bilan yashab, yaqin hududdagi maktabda o'qish imkoniga ega bo'ladi. Prezident har bir tumandagi bog'chalarda bittadan inklyuziv ta'lim guruhi ochish, 954 maktabda inklyuziv sinflar tashkil etish bo'yicha ham topshiriq berdi.

Inklyuziv ta'limning xulosasi shundan iboratki, bu ta'lim tizimi barcha o'quvchilarning, shu jumladan, nogironligi bo'lgan, madaniy yoki ijtimoiy farqlariga qaramay, teng imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Inklyuziv ta'lim orqali o'quvchilarni individual ehtiyojlari va qobiliyatlariga qarab ta'lim berish imkoniyati yaratiladi. Bu nafaqat o'quvchilarning akademik, balki ijtimoiy va emosional rivojlanishiga ham yordam beradi. Inklyuziv ta'lim jarayonida ta'lim metodlari, resurslar va o'qituvchilarning yondashuvlari o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtiriladi, shuningdek, turli xil ta'lim olish usullari orqali barcha o'quvchilarga samarali ta'lim berish imkoniyati yaratiladi. Bu tizim jamiyatda tenglikni, adolatni va o'zaro hurmatni rivojlantirishga yordam beradi. Bunday ta'lim jarayoni o'quvchilarni faqat bilim olishga emas, balki bir-birini tushunish, o'zaro hurmat qilish va jamiyatda o'z o'rnini topishga tayyorlashga ham qaratilgan.

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta'lim — bu jamiyatda tenglikni ta'minlash, har bir o'quvchining salohiyatini maksimal darajada rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim tizimidir. Bu ta'limning asosiy tamoyillari adolat, hamjihatlik va o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olishdir.

FOYDALANILGAN MANBALAR:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 13.10.2020 yildagi PQ-4860-son
- 2.M.U.Xamidova “Maxsus Pedagogika” Toshkent-2018